

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS

2010 m. gegužės 7 d.

Eina nuo 1988 m.

Nr. 17 (895)

spalio 28 d.

Konferencija „Lietuvos valstybingumo raidos aktualijos ir mokykla“

Mokyklos, visuomenės, šeimos rūpestis – parodyti mūsų vaikams tévynés meilės, patriotiškumo, pilietiškumo pavyzdį, mažos tautos gebėjimą išlikti, išsaugoti kalbą, kovoti už tautos laisvę ir savo valstybę, skatinti pasididžiavimą tautos istorija, mokyti būti valstybės piliečiais. Kas kitas, jei ne mes šiandien, o mūsų vaikai – rytoj, šią istoriją tės. Be savo

tautos praeities išmanymo, žinojimo, kas esi ir iš kur atėjai, be pagarbos savo tautos istorijai, be suvokimo, kaip šiandien kuriama mūsų tautos istorija, kiek saugiai mūsų valstybę, neišugdyme piliečių, gebančių tautos ir valstybės istoriją testi. Kokie šios dienos iššukiai, kalbant apie mūsų valstybingumo raidą, mokyklai ir mokytojams? Su kokio-

mis problemomis susiduria istorijos mokytojai? Jau tradiciškai Marijampolės apskrities viršininko administracija, Marijampolės apskrities švietimo centras, LPKTS Marijampolės filialas balandžio 26 d. surengė konferenciją „Lietuvos valstybingumo raidos aktualijos ir mokykla“. (keliamas į 4 psl.)

Konferencijos akimirka

Kalba – gyvoji Tautos dvasia

Lietuvybės kalendoriaus svarbmena

Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos diena ypač svarbi lietuvybės kalendoriuje. Rusų carinė valdžia siekė su šaknimis išrauti lietuvių siekį atkurti Lietuvos valstybę. Maža to, buvo mėgimama lietuviams uždrausti kalbėti ir rašyti gimtaja kalba. O lietuvių kalba buvo, tebéra ir bus gyvoji, ištvermingoji Tautos dvasia. Nepamirštasis metas, kai Lietuvos vardą viešai vartoti buvo griežtai draudžiamas. Lietuviai etninės žemės buvo pavadintos Rusijos imperijos kraštu – „Severo zapadnij kraj“. Neturėjo likti vietas nei Lietuvos vardui, nei lietuviškam raštui, nei lietuvių kalbai. Buvo atkakliai mėginta įbrukti rusišku raidynu leidžiamą lietuvišką spaudą ir knygas. Nepavyko. Juodojoje europinės kultūros draudimo ir naikinimo istorijoje niekada nebus pamirštasis unikalus atvejis – ištisus 40 metų trukės lietuviškos spaudos draudimas ir lietuviškų knygų deginimas. Okupantas aiškiai suvokė gimtosios kalbos reikšmę tautai, imperinės politikos pasmerktai išnykti. Bergdžios pastangos – pa-

smerktoji tauta ne tik išsaugojo kalbą, raštą, spaudą, bet ir atkūrė valstybingumą, beje, ne vieną kartą.

Ne bajorystė, o kalba lemia tautiškumą

Devynioliktojo ir dvidešimtojo amžiaus istorija byloja apie galingesnių kaimynų pastangas ne tik išbraukti Lietuvos vardą iš Europos žemėlapio, bet apskritai ir lietuvybės sampratą iš Tautos atminties ištirinti. Tenka priprasti, kad Lietuvos bajorai po 1413 m. Horodlės unijos, kai didelei lietuvių bajorų grupei buvo suteikiti lenkų herbai, neilgai delsdami patys nusilietuvinė. Bajorų luomas tada jautėsi esas tauta ir kalbėjau ponu kalba – lenkiškai. Prasčiokeliai buvo įvardijami kaip paprasti darbo gyvuliai (bydlo, – lenk.).

Skaudus istorinis paradoksas – to meto šviesuomenė: bajorija, dvarininkija, dvasininkija nesuvokė lietuvių kalbos, kaip esminio lietuvių tautos požymio, svarbos. Vargdieniai ir kiti prasčiokai tautiečiai, kalbėdami lietuviškai, taigi „chamų kalba“, tikriausiai nesuprato, kad ate-

ties kartoms išsaugojo patį svarbiausią Tautos požymį – lietuvių kalbą. Šis istorinis paradoksas liudija, kad ne priklausymas bajorijos luomui, bet vartojo kalba yra lemiantis tautiškumą požymis. Tauta gebėjo, nors ir patirdama nuostolių, apginti savo esmines pilietines, kultūrines, moralines vertėbes.

Girdėjosi ir pogrindžio spaudos balsas

Verta spaudos dienos progga pasklaidyti ne tik oficialiosios spaudos leidinius, bet ir pogrindžio spaudą. Štai keletas citatų iš 1977 m. vasario 16 d. išleisto pogrindinio laikraščio „Aušra“ Nr.5 (45). Kreipimesi į Italijos, Prancūzijos ir Ispanijos Komunistų partijų vadovus Enriko Bellinguera, Zoržą Marse, Santjago Kariljo buvo rašoma:

„1976 m. spalio mėn. antroje pusėje per Lietuvą nusirito nauja kratų, areštų ir tardymų bangą. KGB Lietuvai, o kartu ir visam pasaullui priminė, kad Helsinki deklaracija yra eilinis manevras viešai opinijai suklaidenti. (keliamas į 2 psl.)

Sv. Florijono globojami

Anot visuomenės apklausų rengėjų, Lietuvoje labiausiai pasitikima Priešgaisrine gelbėjimo tarnyba, antradienį minėjusia savo globėjo šv. Florijono dieną ir Priešgaisrinės apsau-gos ir gelbėjimo departamento įkūrimo dvidešimtmetyj.

Zenono Siaučiulio nuotr.

Patirtis ir jaunystė drauge

Aukštstabalo vidurinė mokykla džiaugiasi bendraudama su Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Šiaulių filialu. Gyvaja istorijos pamoka tapo balandžio 30 dieną moksleivių ir buvusių politinių kalinių, tremtinių talka Šiaulių miesto Ginkūnų kapinėse.

Moksleiviai, vadovaujami istorijos mokytojos E. Grigaliūnienės padėjo tvarkyti kapines. Neše žvirą, žemes. Girdėjo padėkos žodžius. Vaikai skaitė užrašus: Irkutskas, Vorkuta... Žvelgė į kryžių eiles. Buvę tremtiniai pasakojo apie savo kančias tremtyje, aiškino paminklų užrašus. Tai puiki istorijos ir gyvenimo pamoka.

Moksleiviai pasiūlė sutvarkyti partizanų bunkerio Šiaulių rajone, Gulbino miške, aplinką. Prisikėlimo apygardos vadasis Juozas Mocius, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Šiaulių filialo pirmininkas Vytautas Deveikis pažadėjo, kad visi kartu nuvyks atlkti šį kilnų darbą.

Eglė GRIGALIŪNIENĖ

Konferencija „Lietuvos valstybingumo raidos aktualijos ir mokykla“

(atkelta iš 1 psl.)

Ji skirta atkurto Lietuvos Respublikos nepriklausomybės 20-osioms metinėms pažinti. Konferencija įvyko Marijampolės apskrities švietimo centre. Renginio tikslas – skatinti ir akcentuoti patriotinį bei pilietinį ugdymą švietimo įstaigose, sudarytisalygas pedagogams, moksleiviams, marijampoliečiams, kuriems rūpi Lietuvos valstybingumo istorija, kuriama ir šiandien, išgirsti nevadovėlinius žmonių atsiminimus, kurių nėra jokiam veidavėlyje ir kad čia išgirstos mintys, idėjos pasiekė vių mokyklų ugdytinius. Konferencijoje taip pat numatyta priminti itin reikšmingus mūsų istorijos įvykius – Lietuvos vardo tūkstantmetį, būsimas 600-ąsios Žalgirio mūšio metines.

Konferencijoje dalyvavo Lietuvos Respublikos Seimo nariai dr. A. Vidžiūnas, dr. M. Adomėnas, Marijampolės apskrities viršininkė B. Kažemėkaitė, Pilietyne visuomenės instituto direktorius dr. D. Kuolys, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos Gynybos politi-

Pilietyne visuomenės instituto direktorius dr. D. Kuolys apžvelgė Lietuvos istorijos keliąkos ir planavimo departamento Strateginės analizės skyriaus vedėjo pavaduotojas K. Aleksi, LPKTS tarybos narys dr. P. Jakučionis, Laisvės kovų, neginkluoto pasipriešinimo dalyvis habil. dr. prof. S. J. Marčiukaitis, LR ŠMM pagrindinio ir vidurinio ugdymo skyriaus vyriausasis specialistas R. Jokimaitis, Marijampolės apskrities savivaldybių švietimo skyrių specialistai, Švietimo įstaigų vadovai, istorijos, pilietinio ugdymo, lietuvių kalbos ir kiti mokytojai, vyresniųjų klasių moksleiviai, LPKTS Marijampolės filialo nariai, Marijampolės gyventojai – iš viso apie 150 dalyvių. Su-sirinkusiuosius pasveikino Marijampolės apskrities viršininkė B. Kažemėkaitė, at-kurtos Tauro apygardos partizanų vadas, Marijampolės garbės pilietis V. Rai-bikis, jos pradžią ir pabaigą „irėmino“ puikiai atliki Vilnaiškio vyskupijos kurijos KKC vidurinės mokyklos vienuoliktonuk I. Pangonytės ir M. Rēklaičio bei „Suvalkijos“ choro (meno vadovė – V. Junevičienė) kūriniai.

Konferencijos dalyviai klausė pranešimą: „Lietuvos kelias: nuo Viešpatystės iki Respublikos“ (dr. D. Kuolys), „Partizaninio karo reikšmė Lietuvos valstybingumui“ (dr. M. Adomėnas),

„Lietuvos Respublikos sau-gumo situacija šiandien“ (K. Aleksi), „Partizaninio karo atgarsiai šiandien“ (dr. P. Jakučionis), „Jaunimo organizacijų neginkluotas pa-sipriešinimas 1954–1991 m.: kryptys, mastai, asmeninė pa-tirtis“ (habil. dr. S. J. Marčiukaitis), „Kasdienybės iššukiai istorijos mokytojams“ bei „Istorijos mokymo proble-mos“ (M. Labačiauskienė, Marijampolės Süduvos gim-nazijos istorijos mokytoja metodininkė). Vėliau buvo klau-sinėjama ir diskutuojama. Pui-ku, kad konferencijoje dalyva-vavo ne tik pedagogai, bet ir be-sidomintys istorija moksleiviai, tarp jų buvo ir istorijos olimpiadų dalyviai bei įvairių konkursų priziminkų, gavusiu vertingą Lietuvos istoriją rašančiųjų ir netolimos praei-ties – pokario ir sovietmečio – liudininkų pamoką. Konfe-rencijos medžiaga skelbiama Marijampolės apskrities švietimo centro tinklapyje <http://marijampolesc.w3.lt> (skyrelyje „Naujienos“).

Meilutė APANAVIČIENĖ,
Marijampolės apskrities
švietimo centro direktore
V. Samuoliénės nuotraukos

LDK kariuomenė moksleivių akimis

Balandžio 22 d. Nacionalié M. K. Čiurlionio menų mokykloje atidaryta paroda – instalacija „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystés kariuomenė Žalgirio mūšyje“, skirta Žalgirio mūšio 600 metų jubiliejui. Tai spalvingas LDK kariuomenės, pasiruošusios kautis Žalgirio mūšyje, maketas, sudėliotas iš 500 skulptūreliai, kurias sukūrė įvairių šalies mokyklų moki-

nai. Parodos atidaryme dalyvavo krašto apsaugos viceministras Vytautas Umbrasas, Vytauto Didžiojo karo muziejaus direktorius pulkininkas leitenantas Gintautas Surgailis.

Šio projekto sumanytojas ir organizatorius – Nacionalié M. K. Čiurlionio menų mokyklos Dailės skyriaus mokytojas ekspertas Giedrius Plechavičius.

Projekte dalyvavo 16 Lietuvos meno/dailės mokyklų (Biržu, Plungė, Skuodo, Birštono, Telšių, Vievio, Kauno ir kt.) mokiniai, iš vieno – daugiau kaip 500 vaikų. Dalyvaudami šiame edukaciuniame projekte moksleiviai susipažino su istorine medžiaga apie Žalgirio mūšį, žinojo, koks buvo LDK karys, jo ginkluotė, simbolika. Iš priešais masės, naudojant va-

dinamają „papje mašę“ (pranc. *papier-mâché*) techniką, lipdė LDK karius – raitelius ir pėstinius. Iš 500 skirtinė spalvingų ir išraiškingų karžygių figūreliai M. K. Čiurlionio menų mokykloje buvo sukurti instalacija.

Numatyta išleisti kompaktines plokšteles su mokinijų darbų nuotraukomis, dalyvių sąrašais ir šventės vaizdais. Visiems parodos dalyviams (mokiniams ir mokytojams) išteikti dalyvio pažymėjimai.

Gegužės 15 d. LDK kariuomenės maketa „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystés kariuomenė Žalgirio mūšyje“ bus galima išvysti Vingio parke, Vilniuje, vyksiančioje Kariuomenės ir vi-suomenės vienybės ir Partizanų pagerbimo šventėje. Vėliau šie mokiniai darbai keliaus po Lietuvos mokyklas, bus eksponuojami Vytauto Didžiojo karo muziejaus filiale – Karo technikos ir transporcio Vilniaus skyriuje (Olandų g. 21 a.).

„Tremtinio“ inf.

**Paminėtos
Žemaičių
legiono
pirmojo štabo
žūties metinės**

Gal tik Sajūdžio metais burdavosi tiek žmonių, kiek balandžio 24 dieną susirinko Telšiuose, Nepraklauso-mybės aikštėje, prie pa-minklo Žemaičių apygardos partizanams.

Pasveikindamas susirinkusiuosius minėjimą pradėjo Telšių vyskupijos generalvikaras prelatas Juozas Siurys. Giedojo Telšių buvusių tremtinių ir politinių kalinių choras. Vienintelį gyvą Žemaičių legiono štabo vado adjutantą dimisijos kapitoną Stepą Grybauską pasveikino Laisvės kovų dalyviai, buvę Telšių moksleivių pogrindinės organizacijos nariai. Telšių katedroje šv. Mišias už žuvusius Laisvės gynėjus aukojo monsinjoras J. Siurys.

Minėjimo dalyviai iš Kau-no, Klaipėdos, Kretingos, Plungės, Mažeikių, Skuodo, Telšių patrakė Alsėdžių link, kur 1944–1945 metais buvo Žemaičių legiono bunkeris.

(keliamą į 5 psl.)

